

стану? - Visit Ukraine, доступ отримано березня 19, 2025, URL:
<https://visitukraine> (дата звернення: 19.03.2025).

Яковлев Денис

Доктор політичних наук, професор,
декан факультету психології, політології та соціології.
Національний університет "Одеська юридична академія"
ORCID: 0000-0003-2828-4669

Трушевич Ганна

PhD, доцент кафедри соціальної роботи.
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
ORCID: 0000-0002-3793-1074

ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ ВОЛОНТЕРІВ: "ЗА" ЧИ "ПРОТИ"?

Феномен волонтерської діяльності в Україні потребує ґрунтовних досліджень не лише у контексті гуманітарної складової, а й (поки що) латентних громадських та політичних впливів та мотивів. Волонтери та ЗСУ користуються найвищим рівнем довіри з боку суспільства, вони є активною частиною середнього класу. За результатами загальнонаціональних соціологічних досліджень, довіра до волонтерів у грудні 2021 року склала 68% від опитуваних, а у грудні 2022 та у грудні 2023 років вона зросла до 84%. Рівень довіри до волонтерів серед всіх інституцій, які були включені в опитування (Президент України, Верховна Рада України, Уряд України, ЗСУ, СБУ, Національна поліція, Суди, Прокуратура, Церква, Українські ЗМІ, Волонтери) є другим показником. Перевищує рівень довіри до волонтерів серед респондентів тільки рівень довіри до ЗСУ [1].

Клас волонтерів є головним бенефіціаром, а отже – й основною рушійною силою демократичного політичного устрою, ринкової економіки (в усіх її відтінках та проявах), а головне – суспільства відкритого доступу та інклюзивних політичних інститутів. Вже доводилось наголошувати на зростанні ролі середнього класу в Україні: «Представники середнього класу завше активізуються у точках біфуркації, коли від їх вибору залежить доля країни. Середній клас в умовах війни перетворився на клас волонтерів, активістів і добровольців. Реалізація європейського вибору України потребує активної участі представників середнього класу. У свою чергу, задля реалізації ідеї

європейського вибору середній клас потребує парламентського представництва. Саме середній клас в умовах демократії має право репрезентувати суспільний інтерес, але голос середнього класу у політиці усе ще недостатньо потужний» [3].

Волонтери під час війни перетворились із розпорошених груп активістів на потужну соціальну силу, інституцію, яка впливає на суспільство та владу. Деякі із учасників волонтерського руху вже зараз не приховують політичних амбіцій. Як зазначає один із найвідоміших активістів Р. Рохов у власному телеграм-каналі: «Нам це вдалось, бо ми діяли так, наче не існує уряду і всі проблеми слід вирішувати нам самим. Але при цьому ми робили все від нас залежне, щоб уряд робив саме те, що нам потрібно...» – цитує він американських колег та наголошує: «Залишилось лише з цим усвідомленням – що нам треба діяти так, наче не існує уряду і всі проблеми слід вирішувати нам самим; але при цьому ми маємо робити все від нас залежне, щоб уряд робив саме те, що нам потрібно – почати гуртуватись у громадянські мережі політичного впливу, щоб змушувати уряд робити те, що треба» [4].

Переконані, що політична участь волонтерів під час російсько-української війни вимагає не лише аналізу волонтерської діяльності з точки зору її гуманітарної суті, але й розгляду глибоких політичних аспектів, оскільки волонтерство в умовах війни займає особливе місце в політичному контексті і є актуальним в умовах політичних трансформацій.

У жовтні 2024 року авторами було проведено дослідження серед волонтерів, які є представниками 14 областей України, методом опитування за допомогою Google Forms. В опитуванні взяли участь 122 волонтери з таких областей, як Донецька, Херсонська, Харківська, Дніпропетровська, Миколаївська, Кіровоградська, Одеська, Київська, Вінницька, Полтавська, Черкаська, Тернопільська, Львівська та Івано-Франківська [2, с. 88].

На питання «Чи були Ви членом будь-якої партії до повномасштабного російського вторгнення в Україну?» 89,3% респондентів – представників волонтерського руху зазначили, що не були членами партій, 3,3 % - не були членами партій, але були депутатами від партій/кандидатами на виборах і лише 6,6% респондентів були членами партій (0,8% важко відповісти), що може свідчити про низьку політичну участь волонтерів до повномасштабного вторгнення.

Цікаво й те, що 76,2 % опитаних декларують те, що не планують ставати членом будь-якої партії; 74,6% - не планують балотуватись від будь-якої партії на найближчих парламентських/місцевих виборах (з них 40,2% не планують

балотуватись взагалі і 34,4% планують залишитись в громадському секторі і допомагати як волонтер), що демонструє досить низьку публічну мотивацію до політичної участі у волонтерів, навіть після завершення війни. Щоправда, не можна виключати приховування справжніх намірів до завершення війни та офіційного оголошення початку виборчої кампанії.

Щодо членства в партії, про намір доєднатись до певної партії після завершення війни вказали 12,3 % опитаних, 11,5 % планують стати депутатом, але не бути членом партії. Щодо бажання балотуватись від будь-якої партії на найближчих парламентських/місцевих виборах: 10,7% планують бути кандидатом на місцевих виборах, 4,1 % - бути кандидатом на парламентських виборах і 10,7 % не планують балотуватись на найближчих виборах, можливо на наступних [2, с.89].

Волонтери, незважаючи на свою активну участь у громадському житті та підтримку національних ініціатив, часто не мають бажання йти в політику з декількох причин: недовіри до політичної системи, різниці з політиками в мотивації та підходах, небажанні піддаватись політичним компромісам, небажанні відволікатись від своєї основної діяльності, можливості ризику втрати підтримки та незалежності, негативному ставленні до політичної еліти, наявності політичної конкуренції та негативних стереотипів.

На жаль, значна кількість волонтерів вважають, що політика в Україні, як і в багатьох інших країнах, часто асоціюється з корупцією, маніпуляціями та неефективним управлінням. Представники волонтерського руху переконані, що політична система може гальмувати реальні зміни, які вони прагнуть втілити в рамках волонтерської діяльності. У зв'язку з цим волонтери можуть не бажати бути частиною політичної системи, адже для них це може означати зрадити свої принципи.

Таким чином, політична участь волонтерів в умовах російсько-української війни має багатогранний характер і впливає на політичні процеси в Україні та за її межами. Волонтерство не обмежується лише гуманітарною допомогою, а включає важливі політичні та соціальні аспекти, що визначають напрямок розвитку країни в умовах війни. Представники волонтерського руху стають важливими акторами, які сприяють зміцненню громадянського суспільства, підтримці національної єдності, а також активно беруть участь у міжнародних ініціативах для забезпечення підтримки України. Проте для того, щоб волонтерський рух був ще більш ефективним, необхідно вирішити виклики довіри до політичної системи, політичних інститутів та політичних еліт країни.

Список використаних джерел

1. Прес-релізи та звіти – Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2023 роках. КМІС. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1> (дата звернення: 19.03.2025)
2. Трушевич Г. Б. Волонтерський рух в Україні: політичні орієнтири його учасників під час російсько-української війни. *Politicus*. 2024. №6. С. 87-91.
3. Яковлев Д. В. Європейський вибір середнього класу в Україні. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. Т. 1. С. 163-165
4. Ruslan Rokhov. URL: <https://t.me/rokhov> (дата звернення: 19.03.2025)

Берегута Віталій

Здобувач третього рівня вищої освіти
кафедри політології та державного управління,
асистент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(керівник проф. Олена Чальцева)
ORCID: 0009-0000-4878-2230

ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА ДЕРЖАВ ПІВДЕННОГО КАВКАЗУ УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2022-2025 РР.)

Надання гуманітарної (невійськової) допомоги є поширеною формою зовнішньої політики суб'єктів міжнародних відносин щодо держави, яка стала об'єктом військової агресії з боку іншої держави. Така допомога є важливою в контексті підтримки здатності відповідного національного уряду забезпечувати основні потреби населення, а також відновлення й гарантування функціонування об'єктів критичної інфраструктури в умовах збройного конфлікту або війни. Отримання гуманітарної підтримки від іноземних партнерів є, зокрема, актуальним для України, яка дванадцятий рік поспіль протистоїть військовій агресії Росії.

Передача різними країнами допомоги гуманітарного характеру Україні відбувається як паралельно із військовою підтримкою, так і як повна альтернатива постачання військової зброї та техніки. Це залежить не лише від економічних та військово-технічних можливостей конкретної держави та її